

Červená niť

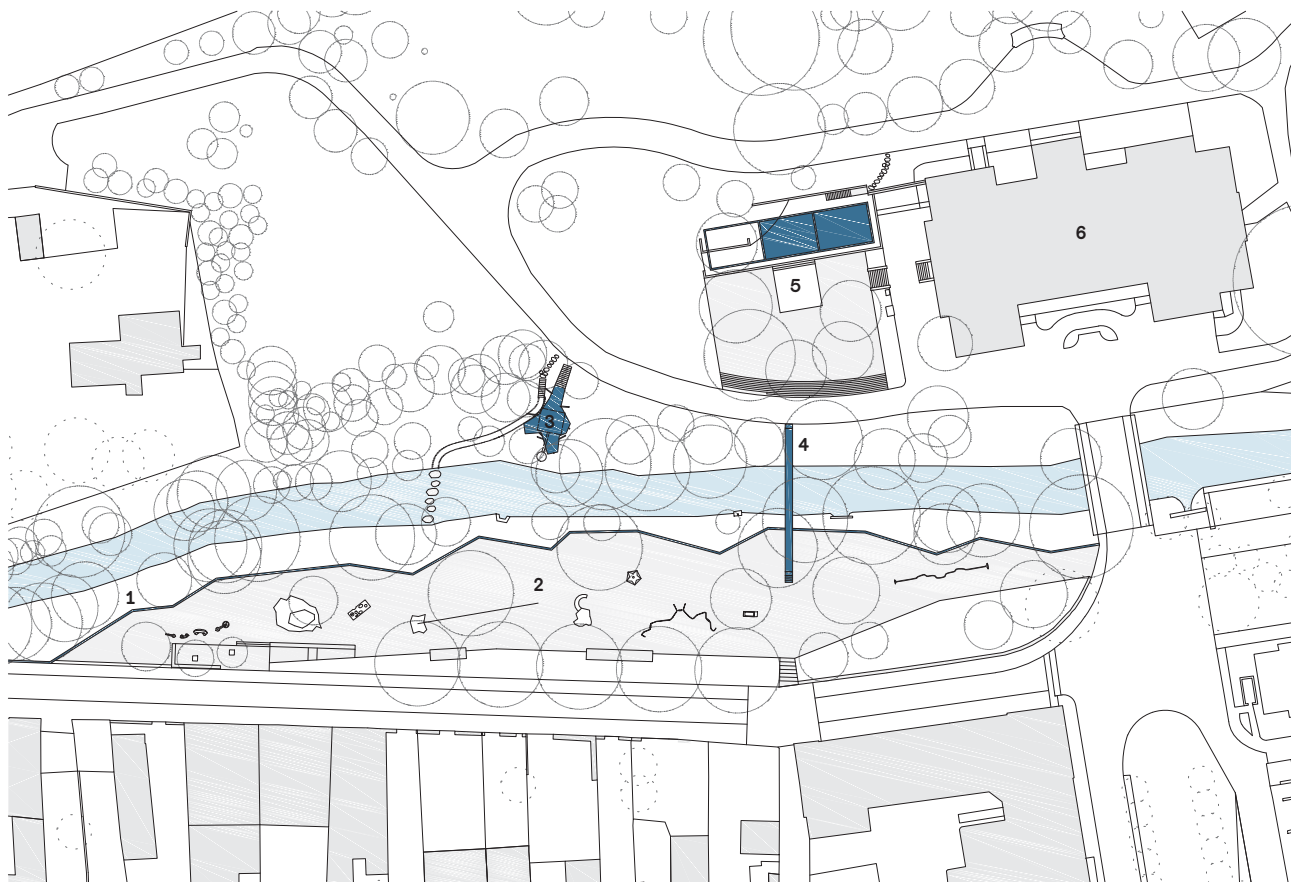
Obnova nábřeží řeky Loučné v Litomyšli
en— Sun Cross. Cemetery in Dolní Břežany
Martin Rusina, Martin Frei / Rusina Frei architekti /

1 Jedním ze symbolů znovuzrozených Vodních valů se stala dlouhá červená zídka procházející celým územím podél pravého břehu řeky; pozorní návštěvníci v ní naleznou vzpomínky lidí, kteří v místě kdysi vyrůstali.

Úprava nábřeží říčky Loučné v centru Litomyšle navazuje na úsek realizovaný již dříve AP atelierem Josefa Pleskota. Základem koncepce obnovy je propojení čtyř různých městských prostorů – nábřeží, břehů řeky, parku a ulice – do jednoho funkčního celku. Na nábřeží vzniká městská promenáda pod stromy lemovaná nízkou zídkou z probarvovaného betonu, která vytváří hranici mezi městem a přírodními břehy řeky. Ty jsou zachovány ve své divokosti a zpřístupněny pouze na vybraných místech lehkými pozorovatelnami ptáků a ryb. Park u Smetanova domu je upraven na prosluněnou pobytovou louku. Obnovena byla i zahrádka restaurace, která je nově doplněna o ocelový pavilon se zelenou střechou.

en— Úprava nábřeží říčky Loučné v centru Litomyšle navazuje na úsek realizovaný již dříve AP atelierem Josefa Pleskota. Základem koncepce obnovy je propojení čtyř různých městských prostorů – nábřeží, břehů řeky, parku a ulice – do jednoho funkčního celku. Na nábřeží vzniká městská promenáda pod stromy lemovaná nízkou zídkou z probarvovaného betonu, která vytváří hranici mezi městem a přírodními břehy řeky. Ty jsou zachovány ve své divokosti a zpřístupněny pouze na vybraných místech lehkými pozorovatelnami ptáků a ryb. Park u Smetanova domu je upraven na prosluněnou pobytovou louku. Obnovena byla i zahrádka restaurace, která je nově doplněna o ocelový pavilon se zelenou střechou.

Situace

1 nábřeží lemované nízkou zídkou	4 zavěšená ocelová lávka
2 promenáda s dětským hřištěm	5 letní pavilon
3 vyvýšená pozorovatelná	6 Smetanův dům

2 Těžištěm proměny je nábřežní promenáda s hřištěm pro návštěvníky různého věku, plochou pro zahrádku kavárny a s odlišnými typy posezení; netradiční pojetí herních prvků pracuje s motivy zvuku a hudby a je dílem sochařů Dušana Zahoranského a Pavly Scerankové.

3 Řeka Loučná je nově přemostěna subtilní zavěšenou pěší lávkou.

4 Park u Smetanova domu doplnil pavilon se zelenou střechou k pořádání kulturních akcí a s posezením pod vzrostlými stromy.

Mezi řekou a městem

Jitka Trevisan

Když se řekne Litomyšl, každému se vybaví půvabné, historické, avšak živoucí město s atraktivním náměstím, renesančním zámek a příjemným měřítkem městských domů. Já osobně jsem si ze své poslední návštěvy odnesla pocit odtržení městského jádra od nové zástavby frekventovanou silnicí a osvěžujícího kontrastu přírodně pojatého nábřeží v kontextu historického sídla. Kontinuální obnova historických budov i veřejných prostranství se díky uvědomělému vedení města, které cíleně spolupracuje se skutečnými odborníky, jednoznačně promítá do kvality urbánního prostředí. Z posledních zásahů si vybavím zejména obnovu klášterních zahrad pod vedením Zdeňka Sendlera nebo citlivou úpravu břehu Loučné od architekta Josefa Pleskota.

V souvislosti s nejnovějším zadáním se postupně vynořují další témata – nábřeží jako klidný prostor podél vodního toku v městském jádru s atmosférou nedělní pohody, promenáda jako pěší ulice pod stromy se spoustou laviček a místo k procházkám, relaxace ve městě s výhledem do zeleně a na vodu. Kontext, a zároveň výzva.

Koncept a filosofie

Pokračovat v obnově nábřeží a navazujících veřejných prostorů je stejně pozitivní, jako činit tak na základě architektonické soutěže a se zapojením veřejnosti. Koncept vítězného soutěžního návrhu architektů Martina Rusiny a Martina Freie je silný a dobře čitelný. Červená sedací zídka po celé délce nábřeží je zřetelným spojujícím prvkem, jenž identifikuje perimetr nově ztvárněného území. Jakkoli je však vztah mezi konceptem a jeho provedením v dalších fázích projektu častou slabostí architektonické tvorby, opak se může stát pastí. Přehnaně striktní hranice mezi jednotlivými zónami vede k dnes již kritizovanému

monofunkčnímu využití. Původně sjednocující prvek zídky vytváří takřka několik set metrů dlouhou neprostupnou bariéru směrem k vodě, a to dokonce i v místě nově zřízeného pěšího brodu. To vše v době, kdy je téma vody a jejího zpřístupnění ve městech velkým tématem, a v kontrastu na vlastní motto soutěže „Dialog mezi řekou a městem“. Přestože řeka zřetelně určuje tvar historického jádra, nebyla její návaznost na přilehlé náměstí nijak hlouběji řešena. Velkým pozitivem návrhu je však jednoznačně povrchové i výškové řešení dopravy, zklidnění ulice a snaha přistupovat s respektem k historickým strukturám.

Návaznosti

Citlivým tématem obnovy nábřeží Loučné se zdají být kontextuální návaznosti. Přes původní záměr řeku zpřístupnit dnes možností sednout si k vodě znamená nutnost přelézt zídku, což definitivně brání přístupu méně zdatným návštěvníkům a často i pohledu na vodu samotnou. Voda v jakékoliv podobě je přitom přirozeným magnetem a významným momentem rekreačního potenciálu místa. Návrh nijak nereaguje na sousední střední školu, což se jeví opomenutí potřeb mladé generace. Není ani zřejmé, zda absence napojení na již revitalizované území Pleskotovy Bernardky je v záměrném kontrastu, nebo zda šlo o vědomé vypuštění jakékoliv návaznosti.

Naopak oceňuji propojení městského nábřeží s druhým břehem řeky a doposud spíše tranzitní plochou parku při Smetanově domu, stejně jako osazení pavilonu, který prostor s úspěchem zapojuje do celkového konceptu. Park samotný by si však zasloužil promyšlené doplnění mobiliáře a úpravu cestní sítě, která i po umístění nového těžiště zůstala neobměněna, což je přes veškerý přínos obnovy nevyužitou šancí.

Objekty a vybavení, mobiliář

Nedostatkem zvoleného mobiliáře i povrchů je velké množství typů a materiálů, přičemž opět chybí výraznější orientace na vodu (nabídka posezení povětšinou orientuje sedícího zády k vodě), a s výjimkou kavárny také určitá nehostinnost. Betonová zídka i přes svou nekonečnou délku neláká k posezení starší občany a mimo léto ani rodiče s dětmi.

Dětské hřiště s hudebním tématem vyniká využitím autorských herních prvků, ale je škoda, že nedošlo k výraznějšímu zapojení osvěty; děti, které přírodu (i tu ve městě) znají a chápou, ji zároveň snáze pomáhají chránit – nenásilné hraní není ničení.

Péče

Udržitelnost projektu ve veřejném prostoru je dána především způsobem péče odpovídajícím dnešním možnostem měst. Není-li toto zásadní téma dotaženo, může problém s údržbou rychle degradovat kvalitu obnoveného prostředí. Často se nejedná o „neschopnost či nevlí“ pečujících, ale o podcenění těchto aspektů již ve fázi návrhu. Na významném a frekventovaném místě bude perfektní podoba trávníku zásadní; v tomto případě je otázkou, zda bude možné provádět potřebnou péči (nejen sečení) i pod lavičkami v trávníku či podél paty zídky, natož z její zadní strany.

Shrnutí

Většina návštěvníků považuje území u řeky Loučné za prostor určený k odpočinku a procházkám, kde hledají kontakt s přírodou. Spojením parku a nábřeží by se Loučná mohla stát pojičkem, tepnou sjednoceného prostoru. I přes veškerý přínos obnovy nábřeží zůstává nadále dělicí čarou podtrženou zdí.

Jitka Trevisan (*1969, ???) vystudovala zahradní a krajinářskou architekturu na Zahradnické fakultě Vysoké školy zemědělské v Brně (dnešní Mendelovy univerzity), ve studiích pokračovala na Technické univerzitě ve Rapperswilu ve Švýcarsku (krajinářská architektura a projektový management). V devadesátých letech pracovala v ateliérech Fischer + Graber a Vogt Landschaftsarchitekten ve Švýcarsku, později působila jako vedoucí oboru městská zeleň na univerzitě ve Wädenswilu (CH). V letech 2007–2009 vyučovala na katedře zahradní a krajinářské architektury na Fakultě agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů České zemědělské univerzity v Praze, od roku 2008 působí jako externí pedagog na Fakultě stavební ČVUT v Praze. V roce 2010 založila vlastní studio **Trevisan ateliér+.** www.trevisan.cz

Nábřeží a říčka za zdí

Martin Sládek

Na kvalitní realizace veřejného prostoru si pomalu zvykáme, ale Litomyšl je vždy tak trochu napřed. Příkladů kvalitní architektury tam najdeme mnoho, přesto každá další představuje velkou výzvu. Nejinak tomu bylo u projektu regenerace nábřeží říčky Loučné, která navazuje na úpravy z roku 2002 navržené Josefem Pleskotem. A co si budeme povídat, Pleskot umí. Po patnácti letech se jeho návrh do místa doslova vpil a je příjemně obnošený, a také u návrhu z ateliéru Rusina Frei architekti si budeme muset pár let počkat, až vše zakoření. Už z pohledu čerstvé realizace však můžeme mluvit o přínosech mezioborové spolupráce, o zajímavém procesu vzniku, o typických úskalích při výběru dodavatele, o řece, o vodě a dvou březích se zdí.

Soutěž z roku 2013 vyhráli architekti Martin Rusina a Martin Frei, kteří následně projekt realizovali. To je první dobrá zpráva. Upravené nábřeží řeky Loučné bylo slavnostně otevřeno po čtyřech letech, v červnu 2017. To možná nevypadá jako tak dobrá zpráva, ale je.

Již v soutěžním projektu je patrná silná mezioborová spolupráce se zahradními architekty z ateliéru Partero a s umělci Pavlou Scerankovou a Dušanem Zahoranským. Začleňování umělců do veřejného prostoru je důležitým znovuobjeveným tématem, které, zdá se, v Litomyšli dobře funguje. Umělci navrhli originální herní prvky a vyřídili se i na samotné realizaci. Obdivuhodné je především umění sladit inspiraci řekou a hudbou s potřebnými normami. Autorské herní prvky představují návrat k zapomenuté tradici, díky které je nábřeží hravější a bohatší, a zároveň přináší velký pocit úlevy – nevidět tytéž stále se opakující katalogové produkty.

Nejvýraznějším prvkem návrhu je nízká betonová zídka lemující pravý břeh říčky, o kterém autoři mluví jako o hranici mezi městem a přírodními břehy. Ty jsou zachovány ve své divokosti a zpřístupněny pouze na vybraných místech. Zídka na první pohled působí jako lavice a bariéra zároveň. Protipovodňová, chtělo by se dodat, a nechybí k tomu mnoho, i když tomu tak není. Zídka je přerušena jen ve dvou bodech, ve kterých je umožněn přístup k řece. Dokonce i v místech brodu a krásné nové lávky je potřeba zídku překročit. Stává se tak nekompromisním naplněním autorského konceptu. Nabízí se otázka, není nábřeží ochuzeno o více přístupu k samotné řece? Zvláště v dnešní době, kdy se znovu učíme vztahu k vodě a umění vážit si jí?

Možná v týmu chyběla spolupráce s dalšími specialisty, aby se sama voda stala podstatným tématem návrhu a ne jen něčím, co leží vedle. Práce s překračováním zídky a scházením k řece je diskutabilní. Samotné nábřeží je jednostranné a ve chvíli, kdy soukromé objekty vystírá veřejný prostor, si ho architekti téměř nevšimají a druhý břeh využívají samostatným objektem vyzdvížené lávky.

Projekt nábřeží řeky Loučné není tolik o řece, je o pevném městském prostoru, o nábřeží s dětským hřištěm, které má měkkost i jasně vymezené hranice. Na druhém břehu navazuje park s vyhlídkou a pavilonem. Všude je patrná architektura s chytrým detailem.

Nelze se však ubránit srovnání s Pleskotovým přístupem, na který nábřeží navazuje. Pleskot využívá přesahů a úprav materiálů a vybízí k překračování řeky, přitom také sahá do hloubky města, které je již periferií, sídlištěm. To podstatné, co umožňuje, je pohyb podél řeky a různé momenty setkávání na celé škále intimitnosti. Má omezující charakter, není pro každého, ale je tam. Návrh architektů Rusiny a Freie je ultimátní v tom, že předjímá pouze jednu cestu. Jak rád bych si sedl u vody i jinam než na betonovou zídku.

Je to vlastně skladba veřejný prostor nad řekou, ulice, dětské hřiště, vyhlídka a park. Chybí zde velkorysost Pleskotova skromného schodiště z pražců. Na druhou stranu je potřeba ocenit, že autoři našli vlastní přístup.

Je obohacující vidět oba dva přístupy v těsné blízkosti a zřejmě bude zajímavé sledovat jejich srůstání v čase. Stejně jako se snad můžeme těšit na soutěž na další úsek říčky Loučné v Litomyšli.

Martin Sládek (*1985, Praha) vystudoval Fakultu stavební a Fakultu architektury ČVUT v Praze (u Jana Jehličky). V průběhu studia absolvoval stáže v Lublaně a ve Vídni, architektonickou praxí získal v rakouské kanceláři Caramel architekten. V roce 2016 založil spolu s Janicou Šipulovou vlastní architektonickou kancelář **consequence forma**, která uspěla v řadě mezinárodních urbanistických a krajinných soutěží: Budoucnost centra Brna (2. cena), Park na Moravském náměstí v Brně (1. cena), Nábřeží řeky Svatky v Brně (3. cena). www.consequence.cz

5 Atypický herní prvek Lochneska (Cik cak?).

6 Nevzhledný objekt vodárny nad říčkou architekti využili k vytvoření vyhlídky.

místo stavby: **nábřeží řeky Loučné, Litomyšl**; účel stavby: **obnova veřejného prostoru**; autoři: **Martin Rusina, Martin Frei / Rusina Frei architekti (Praha)**; spolupráce: **Markéta Poláčková, Mojmír Pukl, Daniela Vaničková**; spoluautoři: **Petr Tej (lávka), Pavla Sceranková a Dušan Zahoranský (sochařská výzdoba), Jakub Finger a Mirka Svorová / PARTERO (zahradní úpravy)**; investor: **Nadace Proměny, Město Litomyšl**; soutěž: **2013**; projekt: **2013–2015**; realizace: **2016–2017**; řešené území: **3 ha**; náklady: **30 mil. Kč**; foto: **Tomáš Souček**

Martin Rusina (*1974, KDE?) vystudoval Fakultu architektury ČVUT v Praze a Akademii výtvarných umění v Praze, absolvoval studijní stáž na Univerzitě Bauhaus ve Vymaru. V letech 1999–2008 pracoval v pražské kanceláři DUM architekti a Chalupa architekti, v letech 2008–2012 spolupracoval jako samostatný architekt s Marcelou Steinbachovou. Je členem dozorčí rady České komory architektů.

Martin Frei (*1981, KDE?) vystudoval Fakultu architektury VUT v Brně, v průběhu studia spolupracoval s ateliérem P.A.W. a absolvoval studijní stáž na Škole architektury Marne-la-Vallée v Paříži. V roce 2010 se přestěhoval do japonského Kjóta, kde působil ve studiu F.O.B. Architects. Od roku 2011 pracoval jako samostatný projektant v Praze. V roce 2013 Martin Rusina a Martin Frei založili ateliér **Rusina Frei architekti**, společně realizovali například stálou expozici domácí fauny a lesnictví na zámku v Úsově (2016) nebo rodinný dům ve Zličíně (2017). www.rusinafrei.cz